

Finansal Okuryazarlık, Materyalizm ve Kompulsif Satın Alma Davranışının Borçlanmaya İlişkin Tutum Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi¹

Determining the Effect of Financial Literacy, Materialism and Compulsive Buying Behavior on Borrowing

Helda YAMAN¹

Hatice Hicret ÖZKOÇ^{2*}

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, heldadayaman09@gmail.com, ORCID: 0009-0009-3158-0945

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, hatice.ozkoc@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0037-4603

* Yazışılan Yazar/Corresponding author

Makale Geliş/Received: 03.04.2023

Makale Kabul/Accepted: 22.05.2023

Araştırma Makalesi / Research Paper

DOI: 10.47097/piar.1274128

Öz

Mikro düzeyde borçlanma ile ilgili olarak yapılan çalışmalar çoğunlukla hanehalkı bağlamında ele alınmaktadır. Bununla birlikte günümüzde değişen aile yapıları da dikkate alındığında bireysel olarak borçlanma tutumunun incelenmesi de oldukça önemlidir. Bu çalışma üniversite öğrencilerinin borçlanmaya ilişkin tutumlarını finansal okuryazarlık düzeyleri, materyalist eğilimleri ve kompulsif satın alma davranışları açısından incelemektedir. Çalışmada nicel bir araştırma yöntemi benimsenmiş olup Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi merkez yerleşkesinde eğitimine devam etmekte olan 1034 öğrenciden anket yoluyla veriler toplanmıştır. Öğrencilerin demografik özelliklerinin de dikkate alındığı modelleme kısmında sıralı logit model ve geliştirilmiş sıralı logit model kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre finansal okuryazarlık düzeyinin borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemediği görülürken kompulsif satın alma davranışı ve materyalist eğilimin istatistiksel olarak borçlanma üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Öğrencilerin borçlanma tutumları eğitimlerine devam ettikleri fakülteye (İİBF ve diğer fakülteler) göre değişmezken cinsiyet ve yaşın borçlanma tutumu üzerinde kısmen etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Borçlanma, Finansal Okuryazarlık, Materyalizm, Kompulsif Satın Alma, Sıralı Logit Model.

Jel Kodları: G51, G53, M30.

Abstract

Although studies on borrowing at micro level are mostly handled in the context of households, individual borrowing seems to be very important considering the changing family structure today. This study examines the borrowing behaviors of university students in terms of financial literacy levels, materialistic tendencies, and compulsive buying behaviors. A quantitative research method is used in the study, and it is based on data collected through questionnaires from 1034 students studying at the central campus of Muğla Sıtkı Koçman University. Ordered logit models is used in this study and demographic characteristics (age, gender) of the students are also taken into account. According to the findings, it has been found that there is no relationship between the level of financial literacy and borrowing, while compulsive buying behavior and materialistic tendency had a statistically significant effect on borrowing. While students' borrowing attitudes do not change according to the faculty they studied, it is seen that gender and age are partially effective.

Keywords: Borrowing, Financial Literacy, Materialism, Compulsive Buying, Ordered Logit Model.

Jel Codes: G51, G53, M30.

¹ Bu çalışma TÜBİTAK 2209-A Lisans Öğrencileri Projeleri kapsamında desteklenmiştir ve sonuçlandırılmıştır. Desteklerinden ötürü TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

1. GİRİŞ

Küresel boyutta zaman zaman yaşanan ekonomik krizler beraberinde hane halklarının borç yüklerinin artmasına ve buna bağlı olarak ekonomik ve sosyal sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Borçlanma ile ilgili olarak mikro düzeyde yapılan çalışmalar her ne kadar çoğunlukla hanehalkı bağlamında ele alınıyor olsa da (Alpar, 2022; Taşdöken ve Kahyaoglu, 2022; Güler ve Tunahan, 2017) bireysel borçlanmanın, günümüzde değişen aile yapısı da dikkate alındığında, oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Borçlanma davranışının finansal davranışla olan bağlantısı dikkate alındığında finansal okuryazarlık seviyesinin borçlanma tutumunu etkilediği ve yönlendirdiği varsayılmaktadır. Finansal okuryazarlığı yüksek olan bireylerin borçlanma eğilimlerinin daha gerçekçi temellere dayandığı görülmektedir (Kuru ve Yakut, 2021). Buna karşın finansal okuryazarlık seviyesi azaldıkça bireysel borçlanmada krizlerin ortaya çıkması olasıdır. Finansal okuryazarlık her ne kadar borçlanma üzerinde etkili bir unsur olsa da borçlanmayı etkileyen tek unsur değildir. Bireysel tutumlar da aynı zamanda borçlanma davranışına yön verebilmektedir. Özellikle materyalist tutum ile kompulsif satın alma davranışının bu noktada finansal davranışları dolayısıyla da borçlanmayı etkilediği düşünülmektedir (Arofah vd., 2018; Awanis vd., 2017; Joireman vd., 2010; Lo vd. 2011; Omar vd., 2014; Achtziger vd. 2015) . Özellikle günümüz dünyasının gençlerini etkilediği düşünülen materyalizmin ve bununla ilintili olduğu düşünülen kompulsif satın almanın borçlanma tutumu üzerindeki etkisinin ülkemiz gençleri özelinde yeterli düzeyde incelenmediği görülmektedir.

Bu çalışmada bireysel borçlanma davranışı yerli literatüründe üzerinde pek çalışılmamış olan üniversite gençliği dikkate alınarak incelenecektir. Bu kuşağın geleceğin yetişkinleri ve karar alıcıları oldukları dikkate alındığında çalışmanın bu açıdan ileriye dönük perspektifi ortaya sunmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda henüz eğitimleri devam eden üniversite öğrencilerinin doğru finansal kararlar almasını ve borçlanma davranışının sağlam temellere dayandırılmasını etkileyen unsurlar ortaya konulacaktır. Bu noktada finansal okuryazarlık durumu, materyalist tutum ve kompulsif satın alma davranışının borçlanma tutumu üzerindeki etkisi dikkate alınacaktır. Çalışmanın bundan sonraki kısmında ilk olarak ele alınan bu kavramların kavramsal çerçevesi ve borçlanma ile ilgili olan bağlantıları literatür bağlamında sunulacaktır. Üçüncü bölümde araştırmanın amacı ve bu amaca bağlı olarak oluşturulan araştırma modeline ve analiz yöntemine yer verilecektir. Mikro ekonometride sıklıkla kullanılan tercih modellerinden sıralı logit modellerin tercih edildiği modelleme kısmına ilişkin elde edilen bulgular ise dördüncü bölümde ele alınacaktır. Son kısımda ise elde edilen bulgulara ilişkin olarak tartışma ve sonuca yer verilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık kapsamında ilk olarak borçlanma ve borçlanmaya ilişkin tutum teorik bağlamda irdelenmektedir. Ardından sırasıyla materyalizm, kompulsif satın alma davranışı ve finansal okuryazarlık ile borçlanmaya ilişkin tutum arasındaki etkileşimler literatürde yer alan bilgiler temelinde ilişkilendirilmektedir.

2.1. Borçlanma ve Borçlanmaya İlişkin Tutum

Gelir düzeylerinin üzerinde harcamada bulunan birey ve hanehalkları ya daha önceki var olan tasarruflarını kullanırlar ya da gelirlerinin üzerinde yaptıkları harcamaya bağlı olarak ortaya

çıkan açığı finanse etmek için gelecekte gelirlerinin artacağı beklentisiyle borçlanma yolunu tercih ederler (Terzioğlu vd. 2007'den akt. Gündüzalp, 2018). Borç, başkasından ödünç alınan para olarak tanımlanır ve geri ödeme yükümlülüğü vardır. Borç kavramı ile ilgili literatürde çeşitli tanımlar bulunmakla birlikte Lea vd. (1995), borcun, malların (hizmetlerin) kullanımı ile ilgili olarak diğer insanlara verilecek para toplamı olduğunu söylemektedir. Bir kişinin banka kredisinin ya da kredi kartının olması veya bir faturasını ödeyememesi durumunda borçlu olduğu söylenir. Borç aynı zamanda gelecekteki koşulları tahmin edememesi nedeniyle bir kişinin diğerine karşı sahip olduğu finansal bir yükümlülük anlamına da gelmektedir (Erdem, 2008). Borçluluk ise, mevcut dönemde elde edilen gelire göre daha fazla harcamanın bir sonucudur. Bir başka ifadeyle gelecek dönemde elde edilecek gelirlerin şimdiden kullanılması anlamına gelir (Nas ve Özkoç, 2017).

İnsanların borçlanması temelde üç nedene bağlıdır: rahat tüketim yapabilmek, mali krizlerle baş edebilmek ve işlerini mali olarak finanse edebilmek (Tagle, 2006). Bir birey yaşamının gençlik dönemlerinde, yaşı ilerledikçe kazancının artacağını planlayarak, kazandığından daha fazla tüketmekte, aradaki farkı ise borçlanarak karşılamaktadır (Özkoç ve Üçdoğru, 2008). Bu açıdan bakıldığında geleceğin yetişkini olup hanehalkının bir ferdi olan bugünün gencinin borçlanmaya ilişkin tutumu önemli hale gelmektedir. Hanehalkı borçluluğu üzerinde yapılan pek çok çalışma göstermektedir ki günümüz dünyasında hanehalkı borçluluğu kaçınılmaz olup aynı zamanda ekonominin vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak borçlanmanın getirmiş olduğu yükümlülüklerin yerine getirilememesi durumunda ise ortaya çıkması olası ekonomik krizlerin bireyler ve haneler üzerindeki etkisi ise oldukça trajik olabilmektedir. Bu nedenle günümüz gençliğinin borçlanmaya ilişkin tutumunun ortaya konulması ve bunda etkili olan unsurların belirlenerek yaşanması olası krizlerden kaçınmasını sağlayacak alt yapının oluşturulması önemli bir hale gelmektedir. Konuyla ilgili literatürde kredi kartı ve öğrenim/egitim kredilerinin etkisiz kullanımı üzerine üniversite öğrencilerinin harcama alışkanlıklarının inceleme altına alındığı çalışmalar (Limbu, 2017; Zachary Finney ve Finney, 2018) mevcuttur. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki öğrencilerin sergilediği bu tür olumsuz davranışlar, gelecekte aşırı borç birikimine ve finansal sıkıntılara yol açabilmektedir (Aw vd., 2018).

Literatürde yer alan çeşitli araştırmalar ise materyalist değerlerin bu tür davranışları etkilediğini ortaya koymuştur (Kuknor ve Sharma, 2017; Sari ve Suyasa, 2017). Bir kişi ne kadar materyalist olursa, istenmeyen harcama davranışları sergilemesi ve borçlanması o kadar olasıdır. Bunun nedeni olarak ise materyalist bireylerin tatmin ve memnuniyetsizliklerini dünyevi mülklerden elde etmelerinin muhtemel olması ve dolayısıyla sağlıklı finansal kararlar verememesi gösterilmektedir (Khare, 2014). Öte yandan bazı araştırma ise, finansal okuryazarlığın materyalist değerlerle bağlantılı harcamaları önlemeye yönelik bir etkiye bulunduğunu ortaya koymaktadır. Finansal eğitim materyalizmi azaltabilir, olumlu finansal tutumu destekleyebilir (Stone vd., 2008) ve ileriye dönük finansal kararları doğru aldırabilir (Nye ve Hillyard, 2013) şeklinde görüşler ortaya atılmaktadır. Aynı zamanda kompulsif satın alma davranışı, özellikle genç yetişkinler arasında son yıllarda hızla büyümüş ve bir takım psikolojik ve finansal sonuçlara yol açmıştır. Bu açıdan bakıldığında gençlerin borçlanmaya ilişkin tutumları üzerinde materyalist eğilimlerinin, finansal okuryazarlık düzeylerinin ve kompulsif satın alma davranışlarının etkili olabileceği görülmektedir.

2.2. Materyalizm

Materyalizm, "bireyin hayattaki diğer amaçlara göre para, mülk, imaj ve statü elde etmenin daha önemli olduğuna inandığını yansıtan psikolojik bir yapıdır" (Kasser, 2018). Materyalizm, bir nesneye (ürüne) sahip olmayı, statüsünü göstermek veya onu mutlu etmek için önemli gören bir karakterdir (Podoshen ve Andrzejewski, 2012). Materyalist tutuma sahip bir bireyin birincil önceliği, kontrolsüz alışveriş tutkusunu yerine getirmek için bir alışveriş faaliyetidir. Üstelik bu alışveriş faaliyeti kimi zaman uzun vadeli finansal etkiyi düşünmeden tüm parayı harcamakla sonuçlanır. Bu nedenle materyalizm, kompulsif satın alma (Islam et al., 2017; Sari ve Suyasa, 2017), anlık satın alma (Mathai ve Shanthaamani, 2016) ve kredi kartı borç krizi (Khare, 2015) gibi istenmeyen finansal davranışlarda aracılık rolü oynamaktadır. Literatürde materyalist tutumun, bireyi sonuçlarını düşünmeden zorunlu satın alma yapmaya teşvik ettiğini ve bu nedenle olumsuz finansal davranışları ve borçlanmayı etkilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Gardarsdottir ve Dittmar, 2012; Nye ve Hillyard, 2013). Nye ve Hillyard (2013) materyalizmin birçok tüketiciyi büyük miktarlarda borç kullanmaya itebileceğini ifade etmişlerdir.

Materyalizmin finansal davranış üzerindeki etkisi, finansal açıdan olumsuz sonuçlar verebilecek şekilde dürtüsel tüketim yapmaktır (Nye ve Hillyard, 2013; Podoshen ve Andrzejewski, 2012). Düşük düzeyde materyalizm davranışına sahip biri, lüks malları satın almamak için mali durumunu kontrol edebilecek ve böylece borçlanma eğilimi davranışından kaçınacaktır. Bu düşünce, Tatzel (2002) tarafından yürütülen ve materyalizm düzeyinin borçluluk eğilimi davranışı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu gösteren araştırma tarafından da desteklenmektedir. Böylece materyalizmin aslında dolaylı bir şekilde finansal davranışı ve borçlanmayı etkilediği düşünülmektedir.

Materyalizmi ve bu tür finansal davranışlarla ilişkisini ölçmek için literatürde çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Pham vd. (2012) kompulsif satın almaya yatkın olanların, finansal yönetim uygulamaları zayıf olan oldukça materyalist bireyler olduğunu bulmuşlardır. Bu noktada finansal okuryazarlık ve materyalizm ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Brown vd. (2016) finansal eğitimin gençlerin geri ödeme davranışını iyileştirdiğini ve borç bağımlılıklarını azalttığını tespit etmişlerdir. Davidson (2006) ise , bu tür bilgilerin liseden itibaren ve kapsamlı bir şekilde okullarda ve üniversitelerde öğretilmesi ve uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Finansal eğitimin içeriği, gelecekteki harcamalar ve borçla ilgili sonuçlar üzerindeki etkisinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar (Brown vd., 2016). Bu nedenle finansal okuryazar bireyler yetiştirmek için finansal okuryazarlığa katkı sağlayan finansal bilgi alanlarının ve etkinliğinin belirlenmesi hayati önem taşımaktadır.

2.3. Kompulsif Satın Alma Davranışı

Edwards ve Potter (1992) kompulsif satın almayı, sonuçlarına bakılmaksızın aşırı, kontrol edilemez ve tekrarlayan satın alma dürtüsü ile karakterize edilen kronik anormal bir alışveriş ve harcama şekli olarak tanımlamaktadır. Bazı araştırmacılar, kompulsif satın alma davranışını, dürtü kontrolünden yoksun ve düşük benlik saygısına sahip, kaygı ve materyalizmle birleşen yalıtılmış bir bireyin heyecan aradığı zihinsel bir durum olarak tanımlamıştır (Desarbo ve Edwards, 1996; Faber ve O'Guinn, 1992). Kompulsif satın alma, alışveriş yapma arzusunun uyarılması nedeniyle kişinin içinden gelen baskıyla doğan satın alma niyeti ve davranışıdır. Bu olgu depresyon ve can sıkıntısı gibi olumsuz duygular

sonucunda tekrarlayan satın alma faaliyeti olarak da yorumlanabilir (Leite vd., 2011). Kompulsif satın alma, ürünleri sadece kendini tatmin etmek için satın alma davranışdır ve satın alınan mallar mutlaka ihtiyaç duyulan mallar olmayabilmektedir. Kompulsif satın almanın başlama yaşı, gençlik yıllarının sonlarında veya yirmili yaşların başında ortaya çıkma eğilimindedir (Christenson vd.,1994; Otero-López vd., 2021). Düşük bir kompulsif satın alma seviyesi ile, ihtiyaç duyulmayan ürünler için alışveriş yapma isteği kontrol edebilecek, böylece borçlanma eğilimi azalacaktır. Bu durum, Mowen ve Minor (2002) tarafından yürütülen ve kompulsif satın alma seviyesinin borç yönetimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu gösteren araştırma tarafından da desteklenmektedir.

Günümüzde kompulsif satın alma alanının önemli bir zayıflığı, genç yaş gruplarında kompulsif satın almada artan artışa rağmen, çoğu çalışmanın yetişkin örnekleriyle yapılmış olmasıdır (Otero-López vd., 2021: 1). Nadir çalışmalardan biri olan yakın tarihli bir meta analiz çalışmasında (Maraz vd., 2016), yetişkin popülasyonda tahmini kompulsif satın alma yaygınlığı oranı %4,9 iken, üniversite öğrencisi örneklerinde yaygınlık oranlarının daha yüksek (%8,3) olduğu görülmüştür. Çok yakın tarihli bir başka çalışmada ise (Koh vd., 2020), çeşitli ülkelerden üniversite öğrencilerinden alınan örneklerde çok yüksek oranda kompulsif satın alma yaygınlığı görülmüştür (%21.3 ABD, %16 Çin, %16.1 Güney Kore).

2.4. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlığın tanımları oldukça geniş kapsamlı olup sadece belirli bir finansal bilgi türüne işaret etmektense daha geniş bir alan bilgisini işaret etmektedir (OECD, 2016). Bu anlamda, finansal okuryazar bir kişi, ekonomi, finans, matematik, muhasebe veya diğer herhangi bir nicel alanı anlayan bir kişi olarak tanımlanabilir (Alexander & Mader, 2017). Finansal okuryazarlık, kişisel finansı yönetme, yatırım yapma ve bunları mevcut riskleri yönetmek için kullanma kararlarıyla ilgili bir finansal yönetim anlayışdır (Chen ve Volpe, 1998). Finansal okuryazarlık, bireyin finansal anlayışı günlük yaşamda uygulama yeteneği olarak da tanımlanmaktadır (Lusardi ve Mitchell, 2008).

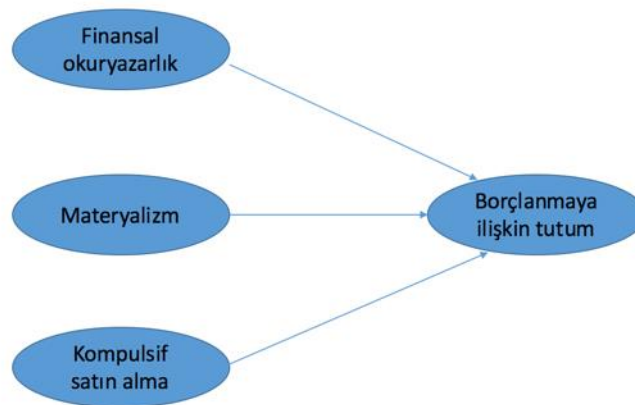
Finansal okuryazarlık, daha iyi finansal planlamaya sahip olmak ve finansal sorunlardan kaçınmak için herkesin sahip olması gereken temel becerilerden biridir. Her birey, iyi finansal kararlar alabilmesi ve kişisel finansmanını optimize edebilmesi için finansal okuryazarlığını geliştirmelidir. Bu noktada Gathergood (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada finansal okuryazarlığın aşırı borçluluk üzerinde de önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Bir kişinin finansal okuryazarlığı, finansal yönetimi ile yakından ilişkilidir, bu nedenle bir kişinin finansal okuryazarlığı ne kadar yüksekse, finansal yönetimi de o kadar iyi olur. Objektif finansal okuryazarlık, sorumlu finansal davranışla pozitif olarak bağlantılı olup literatürde bu görüşü destekleyen ampirik kanıtlar da vardır (Lusardi ve Mitchell, 2014).

Finansal okuryazarlık ve bağlantılı olarak finansal davranış, öğrencilerin beklenen hedeflere ulaşma yeteneği ile yakından ilgili olduğu için her birey için hayati bir role sahiptir. Finansal davranış, bireyin finansal yönetim sorumluluğunu iyileştirebilir. Sonuç olarak, bireyin refahı artırılabilir ve ileride olası finansal krizler önlenir (Habshick, 2007; Sabri vd., 2014). Günümüz üniversite öğrencileri de faturalarını banka aracılığı ile ödemek, kredi kartı kullanmak, harç ödemelerini internet bankacılığı ile yapmak, seyahat sigortası ve sağlık sigortası yaptırmak, eğitim kredisi almak şeklinde finansal ürünleri kullanmaktadır. (Temizel ve Bayram, 2011). Ebeveynleriyle birlikte yaşayan öğrenciler için bu kararlar hayatlarının

belirli noktalarına kadar karşılıklarına çıkmamaktadır. Birçok öğrenci için üniversite, hayatlarında ilk kez özgürlüklerine kavuşmayı temsil etmektedir. Bu özgürlük finansal kararları da bir bakıma kendi başlarına almaları anlamına gelmektedir. Yeterli düzeyde finansal okuryazarlık bilgisine sahip olmak bu noktada önem arz etmektedir (Kılıç vd., 2015). Çünkü Tetik (2019)'in de belirttiği üzere bireylerin tasarruf kararları ile yatırım ve borçlanma eğilimleri gelişmiş bir finansal okuryazarlık düzeylerinin olması halinde olmamasına kıyasla daha sağlıklı olacaktır. Bu açıdan üniversite öğrencisi olan günümüz gençlerinin finansal okuryazarlıklarının artırılması finansal davranışlarını ve borçlanma anlayışlarını olumlu yönde etkileyecektir.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORUSU

Bir önceki kısımda yer verilen literatür çalışmalarında, daha öncede bahsedildiği üzere, gençlere ve özellikle üniversite öğrencilerine yönelik çalışmalar kısıtlı sayıdadır. Örneğin Google Akademik üzerinden Mart 2023 itibariyle “üniversite öğrencisi”, “finans”, “materyalizm” ve “kompulsif satın alma” anahtar kelimeleri ile aynı anda bir tarama yapıldığında yerli yazına dair sadece 5 çalışmaya rastlanmaktadır. Öte yandan “üniversite öğrencisi” ve “borçlanma” ile ilgili bir tarama yapıldığında ise finansal okuryazarlık üzerinden çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Bu noktada yukarıda da verilen literatür bilgileri dikkate alındığında uluslararası yazında inceleme konusu olan borçlanma davranışı üzerinde etkisi olduğu düşünülen finansal okuryazarlık, materyalist tutum ile kompulsif satın alma davranışlarının ülkemizde de özellikle üniversite öğrencileri üzerinde bir arada incelenmeye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. İşte bu çalışma tam da bu bağlamda çerçevelenmiştir ve çalışmanın araştırma sorusu şöyle oluşturulmuştur: “Finansal okuryazarlık, materyalizm ve kompulsif satın alma davranışı üniversite öğrencilerinin borçlanmaya ilişkin tutumlarını etkilemekte midir? ve eğer bir etki söz konusu ise ne şekilde bir etki söz konusudur?”. Araştırma sorusuna bağlı olarak ele alınacak olan araştırma modeli ise Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

3.1. Araştırmanın Anakütlesi ve Örneklemi

Çalışmanın veri toplama sürecinin gerçekleştirildiği Ocak 2021 itibariyle Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi merkez kampüste toplam öğrenci sayısı 21.255 olmak üzere 0,03 hata oranı ve %95 güven seviyesinde ve 0.5 gözlenme oranı esas alınarak 1018 öğrenciden oluşan örneklem büyüklüğü elde edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan formül aşağıda verilmektedir (Şentuna ve Çakı, 2020: 2046):

$$n = \frac{z^2 pq / e^2}{1 + (z^2 pq / Ne^2)}$$

Burada, N evren büyüklüğü, e hata oranı, z güven seviyesi, p ve q ise oran değerleri olup $p + q = 1$ 'dir.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Şekil 1 ile verilen araştırma modelinde yer alan her bir boyut literatürde daha önceden geliştirilmiş ve kabul edilmiş olan ölçekler kullanılarak ölçülmeye çalışılmıştır.

Borçlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği: Lea vd. (1995) tarafından geliştirilen ve Gündüzalp (2018) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, katılımcıların her bir ifadeye "Kesinlikle katılmıyorum" ile "Kesinlikle katılıyorum" arasında beşli derecelendirmede yanıt verdikleri likert tipi bir ölçektir. Katılımcıların borçlanmaya ilişkin tutumları madde bazında aritmetik ortalamalar alınarak değerlendirmeye dahil edilecektir. Gündüzalp (2018) çalışmasında değişkene ilişkin ortalama değerlerde 1-1.7 arasını çok zayıf, 1.8-2.5 arasını zayıf, 2.6-3.3 arasını orta, 3.4-4.1 arasını iyi ve 4.2-5.0 arasını ise çok iyi olarak sınıflandırılmıştır. Bu açıdan bağımlı değişken kategorik ve sıralı bir değişkendir.

Finansal Okuryazarlık Ölçeği: Finansal okuryazarlık finansal bilgi, tutum ve davranış kapsamında ele alınacaktır. Bu kapsamda Bayrakdaroğlu vd. (2018) tarafından literatürden yararlanılarak geliştirilmiş olan sorular kullanılmıştır. Söz konusu çalışmada ölçekte yer alan sorulara verilen doğru yanıtların toplam soru sayısına oranlanmasına bağlı olarak finansal okuryazarlık düzeyi sıralı hale getirilerek değerlendirilmektedir. Bu açıdan söz konusu bağımsız değişken kategorik bir değişkendir ve düşük, orta ve yüksek olarak sınıflandırılmaktadır.

Materyal Değerler Ölçeği: Orijinal formu Richins ve Dawson (1992) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe uyarlaması Aslay vd. (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. 18 maddeden oluşan ölçek "Kesinlikle katılmıyorum" ile "Kesinlikle katılıyorum" arasında değer alabilen beşli likert tipi bir ölçektir. Orijinal ölçekte tek boyut olmasına karşın Aslay vd. kendi çalışmalarında "maddiyata verilen önem", "lükse düşkünlük" ve "sade yaşam" olarak adlandırdıkları üç boyut elde etmişlerdir. Boyut skorları ise boyutlara düşen ifadelerin aritmetik ortalamaları alınarak elde edilmiştir ve yüksek skor değerleri ilgili eğilimin yüksek bir seviyede olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin orijinal yapısı dikkate alınarak tek boyut üzerinden hareket edilmiştir. Bu boyutta da aritmetik ortalama ile skorların elde edilecek olması nedeniyle bağımsız değişken olarak materyalizm sürekli değişkendir.

Kompulsif Satın Alma Ölçeği: Bu çalışmada Faber ve O'Guinn (1992) tarafından geliştirilen ve Tokgöz (2019) tarafından kullanılan ve Türkçe geçerliliği kontrol edilen ölçek kullanılmıştır. Ölçek 7 maddeden oluşmakta olup aritmetik ortalamasının alınmasıyla oluşturulmaktadır ve bu açıdan bağımsız değişken sürekli bir değişkendir.

3.3. Araştırma Hipotezleri

Araştırma sorusuna bağlı olarak araştırmanın temel ve alt hipotezleri ise şöyledir:

H₁: Finansal okuryazarlık düzeyi borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

H₂: Materyalizm borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

H₃: Kompulsif satın alma davranışı borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

H₄: Demografik özellikler borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

H_{4a}: Cinsiyet borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

H_{4b}: Öğrencisi olunan fakülte borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

H_{4c}: Öğrencinin yaşı borçlanmaya ilişkin tutumu etkilemektedir.

3.4. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada veriler anket tekniği ile toplanmış olup veri toplama sürecinde örnekleme tekniği olarak kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Şekil 1 ile verilen araştırma modelinde yer alan bağımlı değişkenin (borçlanmaya ilişkin tutum) kategorik ve sıralı bir yapıda olması nedeniyle sıralı regresyon modelleri tercih edilecektir. Sıralı logit model, bağımlı değişkeninin kümülatif olasılıklarına dayanmaktadır. Sıralı logit modelinin gizli değişken yaklaşımına dayalı olarak K adet açıklayıcı değişken (X) için genel ifadesi aşağıda verilmektedir (Akkuş ve Özkoç, 2018):

$$Y^* = \sum_{k=1}^K \hat{b}_k X_k + \varepsilon, \quad k = 1, 2, \dots, K$$

Sıralı logit modellerde en önemli varsayım modelde yer alan eğim parametrelerinin bağımlı değişkenin kategorilerine göre değişmediğini ifade eden paralel eğimler varsayımdır. Paralellik varsayımın sağlanmadığı durumlarda ise sıralı logit model ile elde edilen model sonuçlarına güvenilememektedir. Bu durumda söz konusu varsayım şartının aranmadığı genelleştirilmiş sıralı logit model kullanımı tercih edilmektedir. K adet kategorisi bulunan sıralı yapıdaki bir bağımlı değişkenin genelleştirilmiş sıralı logit model kullanılarak modellenmesi halinde k-1 adet birikimli logit eşitliği elde edilmektedir. Böylece açıklayıcı değişkenin bağımlı değişkene etkisi her logitte farklı olmaktadır. Bu durum aynı zamanda paralel eğimler varsayımının karşılanmadığının da bir ifadesidir (Kiren Gürler, 2021).

3.5. Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma TÜBİTAK 2209 - A Lisans Öğrenci Projeleri kapsamında desteklenmiştir. Araştırmada kullanılacak olan tüm ölçme araçları için ölçeği geliştirenlerden kullanım izinleri alınmıştır. Aynı zamanda çalışma öncesi Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Kurulundan da etik izin alınmıştır (13.12.2021 tarihli 27 sayılı karar uyarınca). Bununla beraber araştırmaya katılan öğrencilere anket formunda ilk olarak araştırmanın amacının ve verilerin gizli tutulacağını belirtildiği bir açıklama yapılmış ve onayları alınmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmaya ilişkin elde edilen bulgular iki kısımda sunulmaktadır. İlk olarak katılımcılara ait demografik özelliklere değinilerek tanımlayıcı istatistiklere yer verilecek olup ardından araştırma modelinde belirtilen araştırma hipotezlerinin sonuçları paylaşılacaktır.

4.1. Demografik Özellikler

1034 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada geçerli olan 903 ankete yanıt veren katılımcıların yaşlarının ortalaması 21.3 ve standart sapması ise 3.33'tür. Tablo 1'den de görüleceği üzere 903 katılımcıdan 539'u kadın 364'ü ise erkektir. Öğrenci yoğunlukları dikkate alındığında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin çoğunlukta olduğu, bu fakülteyi sırasıyla Edebiyat ve Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	539	0.597
Erkek	364	0.403
Fakülte		
Edebiyat	199	0.220
Eğitim	125	0.138
Fen	36	0.040
Güzel Sanatlar	2	0.002
İİBF	287	0.318
Mimarlık	4	0.004
Mühendislik	8	0.009
Sağlık Bilimleri	187	0.207
Spor Bilimleri	44	0.049
Tıp	8	0.009
Turizm	3	0.003

4.2. Hipotezlerin Testlerine İlişkin Bulgular

Araştırma modelinde yer alan "Borçlanma", "Kompulsif Satın Alma" ve "Materyalizm" boyutları için öncelikle Doğrulayıcı Faktör Analizleri (DFA) Jamovi programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir ve elde edilen sonuçlar Tablo 2 ile sunulmaktadır.

Tablo 2. Faktör Yükleri

Faktör	Gösterge	Cronbach's alpha	AVE	CR	Tahmin	SE	z	p	Std. Tahmin
Borçlanma	b5	0.810	0.667	0.909	0.798	0.0380	21.00	< .001	0.669
	b6				0.734	0.0455	16.15	< .001	0.537
	b9				0.840	0.0368	22.87	< .001	0.711
	b11				0.928	0.0325	28.59	< .001	0.840
	b14				0.769	0.0359	21.42	< .001	0.676
Kompulsif	k3	0.648	0.555	0.827	0.842	0.0480	17.53	< .001	0.659
	k4				0.898	0.0483	18.59	< .001	0.698
	k5				0.518	0.0538	9.63	< .001	0.370
	k6				0.662	0.0446	14.84	< .001	0.555
Materyalizm	m2	0.734	0.756	0.900	0.679	0.0462	14.69	< .001	0.507

m15	0.850	0.0418	20.32	< .001	0.672
m17	1.041	0.0402	25.90	< .001	0.836
m18	0.789	0.0453	17.41	< .001	0.591

Modifikasyon indeksleri gözetilerek yapılan düzenlemelerin ardından DFA için elde edilen nihai sonuca ilişkin boyutlar ve faktör yükleri Tablo 2'de verilmektedir. Buna göre toplam 17 sorudan oluşan Borçlanmaya İlişkin Tutum Ölçeğinden 5 soru (b5, b6, b9, b11 ve b14) borçlanma boyutunu ifade eden gösterge değişkenler olarak bulunmuştur. Kompulsif Satın Alma Ölçeğinde yer alan k3, k4, k5 ve k6 soruları bu boyutun gösterge değişkenleri olarak tespit edilmiştir. Son olarak ise materyalizm boyutu için 4 gösterge değişken elde edilmiştir. Materyalizm boyutunun aritmetik ortalaması 3.43, standart sapması ise 0.967; kompulsif satın alma boyutunun ortalaması 2.21 ve standart sapması ise 0.900 olarak bulunmuştur. Ölçeklere ilişkin açıklanan ortalama varyans (AVE) ve yapı güvenirliği (CR) değerlerinin de yeterli olduğu görülmektedir. Tablo 3'de boyutlara ilişkin kovaryans değerleri verilmektedir. Buna göre borçlanma ve materyalizm arasında ters yönlü bir ilişki yapısı görülmektedir.

Tablo 3. Faktör Kovaryansları

		Tahmin	SE	z	p	Std. Tahmin
Borçlanma	Borçlanma	1.000				
	Kompulsif	0.246	0.0416	5.92	< .001	0.246
	Materyalizm	-0.400	0.0357	-11.19	< .001	-0.400
Kompulsif	Kompulsif	1.000				
	Materyalizm	0.201	0.0436	4.61	< .001	0.201

DFA model uyum ölçütleri ise Tablo 4 ile sunulmaktadır. Buna göre hem ki-kare uyum iyiliği ölçütü hem de CFI, TLI ve RMSEA değerleri kabul edilebilir sınırlar arasındadır.

Tablo 4. Uyum Ölçütleri

Ölçüt	Değer	Durum
Ki-kare	144 (sd= 62)	İyi uyum
CFI	0.973	İyi uyum
TLI	0.966	İyi uyum
RMSEA	0.0384	İyi uyum

Gündüzalp (2018) borçlanmaya ilişkin tutum ölçeğinin uyarlanması çalışmasında bağımlı değişkene ilişkin ortalama değerlerde 1-1.7 arasını çok zayıf, 1.8-2.5 arasını zayıf, 2.6-3.3 arasını orta, 3.4-4.1 arasını iyi ve 4.2-5.0 arasını ise çok iyi olarak sınıflandırılmıştır. Bu açıdan bağımlı değişken kategorik ve sıralı bir değişkendir. Finansal okuryazarlık ise düşük, orta ve yüksek olarak sınıflandırılmaktadır. Kompulsif satın alma davranışı ile materyalizm bağımsız değişkenleri ise sürekli değişken formundadır.

Şekil 1 ile verilen araştırma modelinde yer alan bağımlı değişkenin sıralı bir yapıda olması nedeniyle sıralı logit model kurulmuştur ve ortaya çıkan sonuçları Tablo 5'de sunulmaktadır.

Tablo 5. Sıralı Logit Model Sonuçları

	Katsayı	Std. Hata	z	P> z	Odds
Finans (orta)	0.381	0.320	1.19	0.234	1.463
Finans (yüksek)	0.236	0.330	0.713	0.476	1.266

Kompulsif	0.571	0.079	7.26	< 0.001	1.770
Materyalizm	-0.681	0.074	-9.16	< 0.001	0.506
İİBF	0.039	0.142	0.272	0.786	1.039
Yaş	0.015	0.018	0.815	0.415	1.015
Erkek	0.117	0.139	0.845	0.398	1.124
çok zayıf zayıf	-0.344	0.547			
zayıf orta	1.271	0.549			
orta iyi	2.285	0.555			
iyi çok iyi	2.537	0.561			
R ² McF	2.866				

Not: Bağımlı değişken borçlanma düzeyi dolup temel sınıf ise kadın, İİBF dışında bir fakültede okuyan düşük düzey finansal okuryazarlıktır.

Sıralı logit modelde paralellik varsayımlarını sağlanması gerekmektedir. Bunun için çeşitli testler yapılmış olup elde edilen sonuçları Tablo 6'da verilmektedir. Elde edilen sonuçlar uyarınca tüm testlerde paralellik varsayımının sağlanamadığı görülmektedir (p<0,000).

Tablo 6. Paralellik Varsayımının Test Sonuçları

Testler	χ^2	s.d.	p
Wolfe Gould	68.27	21	0.000
Brant	51.25	21	0.000
Score	72.02	21	0.000
Likelihood Ratio	80.07	21	0.000
Wald	72.03	21	0.000

Paralel eğimler varsayımının sağlanmaması nedeniyle geliştirilmiş sıralı logit model uygulanmış olup sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Genelleştirilmiş Sıralı Logit Model Sonuçları

Değişkenler	Çok zayıf		Zayıf		Orta		İyi	
	β	Odds Oranı	β	Odds Oranı	β	Odds Oranı	β	Odds Oranı
Finans (orta)	0.469 (0.327)	1.599	0.131 (0.427)	1.144	-0.122 (0.545)	0.886	-0.627 (0.712)	0.534
Finans (yüksek)	0.469 (0.339)	1.643	-0.476 (0.454)	0.621	-0.702 (0.599)	0.496	0.050 (0.786)	1.052
Kompulsif	0.465 (0.084)*	1.591	0.829 (0.114)*	2.291	0.890 (0.151)*	2.436	0.280 (0.207)*	1.323
Materyalizm	-0.469 (0.078)*	0.625	-0.999 (0.107)*	0.368	-1.308 (0.157)*	0.270	-1.293 (0.190)*	0.274

İİBF	-0.061 (0.151)	0.941	0.276 (0.198)	1.318	-0.311 (0.301)	0.733	0.638 (0.408)	1.893
Yaş	0.019 (0.021)	1.019	0.021 (0.026)	1.021	-0.035 (0.051)	0.966	0.327 (0.142)**	1.387
Erkek	0.079 (0.148)	1.082	0.193 (0.198)	1.212	0.206 (0.269)	1.229	-0.948 (0.415)**	0.387
Sabit	-0.399 (0.599)	0.670	-0.834 (0.771)	0.434	0.372 (1.269)	1.451	-6.030 (3.109)***	0.002
n	901		LR chi2(28)	202.44				
Pseudo R2	0.0952		Prob > chi2	0.000				

Not: * p < 0.01, ** p < 0.05, *** p < 0.10.

Tablo 7 ile verilen sonuçlar uyarınca öncelikle model uyumunun sağlandığı görülmektedir. Borçlanmaya ilişkin tutum üzerinde finansal okur yazarlık düzeyinin ve öğrencisi olunan fakültenin anlamlı bir etkisi olmadığı öncelikle ortaya çıkan sonuçlardır. İİBF öğrencilerinin diğer fakültelelere kıyasla finansal okuryazarlık düzeylerinin ve borçlanma tutumlarının aldıkları eğitim açısından farklılaşması beklenirken ortaya çıkan bu sonuç dikkat çekicidir.

Kompulsif satın alma davranışının borçlanmanın tüm düzeyleri üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğu görülmektedir. Kompulsif satın alma davranışı arttıkça borçlanma düzeylerinde de bir artış olduğu görülmekle birlikte en yüksek etkinin zayıf ve orta borçlanma düzeylerinde gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır. Örneğin kompulsif satın alma davranışında meydana gelecek bir birimlik artışın orta düzeyde borçlanma eğiliminde 2.436 kat bir artışa neden olduğu tespit edilmiştir. Materyalizmin borçlanma düzeyleri üzerindeki etkisine bakıldığında ise ters yönlü bir etkisi olduğu görülmektedir. Materyalizm düzeyinin bir birim artmasına bağlı olarak orta düzeyde borçlanma olasılığı 0.270 kat azalırken bu değer iyi borçlanma düzeyinde 0.274 olarak elde edilmiştir. Buna karşın materyalizm düzeyinde meydana gelecek bir birimlik artış borçlanma düzeyin çok zayıf olma olasılığını ise 0.625 kat azaltmaktadır.

Model sonuçlarına göre cinsiyet ve yaşın borçlanma düzeyi üzerinde kısmen bir etkisi olduğu görülmektedir. Yaşta meydana gelen bir birimlik artışın borçlanma düzeyinin iyi olma olasılığını 1.387 kat arttırdığı görülmektedir. Öte yandan erkeklerin kadınlara göre borçlanma düzeylerinin iyi olma olasılığı 0.387 kat daha az bulunmuştur.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin borçlanma davranışlarını finansal okuryazarlık düzeyleri, materyalist eğilimleri ve kompulsif satın alma davranışlarına ilave olarak cinsiyetleri, yaşları ve okudukları fakülte açısından açıklamaya çalışmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin İİBF ya da farklı bir fakültede okuyor olmalarının borçlanma davranışlarını etkilemediği görülmüştür. Bu sonuca paralel olarak finansal okuryazarlık düzeylerinin de borçlanma düzeylerini etkilemediği bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan biridir. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında ise finansal okuryazarlığın

borçlanmayı etkilediğine dair sonuçların bulunduğu çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Kuru ve Yakut (2021) yapmış oldukları çalışma sonucunda bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile borçlanma durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit etmişlerdir. Bir başka çalışmada Artavanis ve Karra (2020), düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip öğrencilerin mezuniyet sonrası borç ödeme yeteneklerini baltalayabilecek ve ödeme-gelir oranlarında beklenmedik şoklara karşı daha savunmasız olduklarını belirtmişlerdir. Üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen farklı bir çalışmada ise Er vd. (2014) finansal okuryazarlık düzeylerinin öğrencilerin eğitim alanlarına (mühendislik ve iktisadi idari bilimler fakültesi) bağlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır.

Büyük bir örneklem kitlesi ile gerçekleştirilmiş olan bu çalışmada finansal okur yazarlığın borçlanma üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmamış olması belki de öğrencilerin Covid-19 pandemi dönemi nedeniyle lisans düzeyinde yeterli finansal okuryazarlık seviyesine ulaşamamalarından kaynaklanıyor olabilir. İleride yapılacak çalışmalarda farklı örneklem üzerinde bu konunun tekrar ele alınması yerinde olacaktır.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan bir başka bulgu ise cinsiyet ve yaş değişkenlerinin borçlanma üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu yönündedir. Toth ve Arvai (2001) tarafından Macaristan'da ve Thaicharoen vd. (2004) tarafından Tayland'da gerçekleştirilen farklı iki araştırmada bireyin eğitim ve meslek durumunun, yaşının ve gelir düzeyinin borçlanma davranışı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan farklı olarak ise, Mumtaz ve Smith (2021) farklı demografik özelliklerinden dolayı hanehalkı finansmanı ile ilgili davranışların ülkelere göre değişebileceğini savunmaktadırlar. Öte yandan 2020 yılında yayınlanan bir çalışmada Białowolski vd. kadın ve erkeklerin borç tutumlarının önemli ölçüde bir farklılık gösterdiğine dair herhangi bir kanıt bulamadıklarını yani cinsiyetin anlamlı bir etkiye sahip olmadığını ifade etmişlerdir.

Çalışmada borçlanma davranışı üzerinde materyalizmin anlamlı ve ters yönlü bir etkisi tespit edilmiştir. Buna göre materyalizm düzeyinin artması borçlanma davranışını olumsuz yönlü etkilemektedir. Arofah vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada benzer şekilde bir sonuç bulunmuş olup yazarlar tarafından bu durum materyalizmi düşük olanların, borçlanarak ürün veya hizmet satın alma isteklerini kısıtlama eğiliminde olmasına bağlanmıştır. Ancak Awanis vd. (2017) materyalizm üzerine ters yönde bir görüşü savunmaktadırlar. Yazarlara göre materyalizmi yüksek olan kişilerin tüketim ihtiyaçları için borçlanma konusunda daha istekli olmaları söz konusu olabilir.

Çalışmada ortaya çıkan bir başka bulguya göre kompulsif satın alma davranışının borçlanma davranışı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Joireman vd. (2010), Lo vd. (2011), Omar vd. (2014) ve Achtziger vd. (2015) yaptıkları çalışmalarda da benzer biçimde bir sonuca ulaşmışlardır. Örneğin Lo vd. (2011) takıntılı alışveriş yapanların sıklıkla fazla harcama yaptığını ve nadiren ürün fiyatından etkilendiğini tespit etmişlerdir.

Bu çalışmanın sınırlılıklarından biri verilerin kesitsel olarak verilerin toplanmış olmasıdır. Bu nedenle, uzun vadede, örneğin genç yaştan birkaç yıl sonrasına kadar, kompulsif satın alma finansal okuryazarlık ve materyalist tutumların borçlanma üzerindeki etkisinin incelenmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- Achtziger, A., Hubert, M., Kenning, P., Raab, G. & Reisch, L. (2015). Debt out of control: The links between self-control, compulsive buying, and real debts. *Journal of Economic Psychology*, 49, 141-149.
- Akkus, Ö. & Özkoç, H. (2018). *Stata Uygulamaları ile Nitel Veri Analizi*. Seçkin Yayınları, Ankara.
- Alexander, E. C. & Mader, D. (2017). *College Student Financial Literacy and Credit Card Usage: Have Either Knowledge or Behaviors Improved?* Huntington: Marshall University.
- Alpar, B.I. (2022). Türkiye'de Hanehalkı Borçluluğuna İlişkin Güncel Bir Değerlendirme ve Hanehalkı Borçluluğunun Muhtemel Sonuçları. *Erciyes Akademi*, 36(83), 1314-1346.
- Arofah, A. A., Purwaningsih, Y. & Indriayu, M. (2018). Financial literacy, materialism and financial behavior. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 5(4), 370-378.
- Artavanis, N. & Karra, S. (2020). Financial literacy and student debt. *The European Journal of Finance*, 26(4-5), 382-401.
- Aslay, F., Ünal, S. & Akbulut, Ö. (2013). Materyalizmin statü tüketimi üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(2), 43-62.
- Aw, E. C.-X., Cheah, J.-H., Ng, S. I. & Sambasivan, M. (2018). Breaking compulsive buying-financial trouble chain of young Malaysian consumers. *Young Consumers*, 19(3), 328-344.
- Awanis, S., Schlegelmilch, B. B. & Cui, C. C. (2017). Asia's materialists: Reconciling collectivism and materialism. *Journal of International Business Studies*, 48(8), 964-991.
- Bayrakdaroğlu A., Tepeli Y. & Mirgen Ç. (2018). Kuşak Kavramına Disiplinler Arası Bakış-2/Kuşaklar ve Yatırım Araçları. Yayın Evi: Nobel Yayıncılık Editör Adı: Hatice Hicret Özkoç ve Funda Bayrakdaroğlu
- Białowolski, P., Cwynar, A., Cwynar, W. & Węziak-Białowolska, D. (2020). Consumer debt attitudes: The role of gender, debt knowledge and skills. *International Journal of Consumer Studies*, 44(3), 191-205.
- Brown, M., Grigsby, J., van der Klaauw, W., Wen, J. & Zafar, B. (2016). Financial education and the debt behavior of the young. *The Review of Financial Studies*, 29(9), 2490-2522.
- Chen, H., & Volpe, R. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 107-128.

- Christenson, G. A., Faber, R. J., De Zwaan, M., Raymond, N. C., Specker, S. M., Ekern, M. D., ... & Eckert, E. D. (1994). Compulsive buying: Descriptive characteristics and psychiatric comorbidity. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 55(1), 5- 11.
- Davidson, I. B. (2006). Financial literacy important for future. *Montana Business Quarterly*, 44(3), 22.
- DeSarbo, W. S. & Edwards, E. A. (1996). Typologies of compulsive buying behavior: A constrained clusterwise regression approach. *Journal of Consumer Psychology*, 5(3), 231-262.
- Edwards, D. & Potter, J. (1992). *Discursive psychology* (Vol. 8). Sage Publications, Inc.
- Er, F. , Temizel, F. , Özdemir, A. & Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 14 (4) , 113-125 . DOI: 10.18037/ausbd.00957
- Erdem, C. (2008). Factors affecting the probability of credit card default and the intention of card use in Turkey. *Journal of Applied Social Psychology*, 1685 - 1711.
- Faber, R. J. & O'guinn, T. C. (1992). A clinical screener for compulsive buying. *Journal of Consumer Research*, 19(3), 459- 469.
- Gardarsdottir, R. B. & Dittmar, H. (2012). The Relationship of Materialism to Debt and Financial Well- Being: The Case of Iceland's Perceived Prosperity. *Journal of Economic Psychology*, 33: 471-481.
- Gathergood, J. (2012). Self-control, financial literacy and consumer over-indebtedness. *Journal of economic psychology*, 33(3), 590-602.
- Güler, E. & Tunahan, H. (2017). Finansal Okuryazarlık: Hane Halkı Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(3), 79-104.
- Gündüzalp, A.A. (2018). Hanehalkı Borçlanma Eğiliminin Demografik, Sosyoekonomik ve Psikososyal Faktörler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Habshick. (2007). Survey of Financial Literacy Schemes in the EU27. Hamburg. Financial Services EVERS JUNG Research and Consulting.
- Islam, T., Wei, J., Sheikh, Z., Hameed, Z. & Azam, R. I. (2017). Determinants of compulsive buying behavior among young adults: The mediating role of materialism. *Journal of Adolescence*, 61, 117-130.
- Joireman, J., Kees, J. & Sprott, D. (2010). Concern with immediate consequences magnifies the impact of compulsive buying tendencies on college students' credit card debt. *Journal of Consumer Affairs*, 44(1), 155-178.

- Kasser, T. (2018). Materialism and living well. Handbook of well-being. Salt Lake City, UT: DEF Publishers.
- Khare, A. (2014). Money attitudes, materialism, and compulsiveness: Scale development and validation. *Journal of Global Marketing*, 27(1), 30-45.
- Khare, A. (2015). Influence of materialism and money attitudes on credit card use. *International Journal of Business Competition and Growth*, 4(1-2), 57-78.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. & Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (66), 129-150.
- Kiren Gürler, Ö. (2021). Sıralı Regresyon Modelleri ve Stata Uygulamaları, Uygulamalarla Mikroekonometri, (Edt. Üçdoğruk Birecikli, Ş. ve Şengül, Seda). Nobel Yayıncılık
- Koh, Y., Tang, C., Gan, Y. & Kwon, J. (2020). Depressive symptoms and self-efficacy as mediators between life stress and compulsive buying: A cross-cultural comparison. *J. Addict. Recovery*, 3, 1017.
- Kuknor, S. & Sharma, A. (2017). The Relationship of Debt Management, Compulsive Buying Behavior and Financial Well-Being. *Indian Journal of Public Health Research & Development*, 8(4).
- Kuru, Ö. & Yakut, E. (2021). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin K-Ortalamlar Yöntemiyle Belirlenmesi: Osmaniye İli Uygulaması . *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 1-14 .
- Lea, S.E.G., Webley, P. & Walker, C. (1995). Psychological Factors in Consumer Debt: Money Management, Economic Socialization, and Credit Use. *Journal of Economic Psychology*, 16 (4), 681-701.
- Leite, P., Rangé, B., Ribas, R. J., Filomensky, T. & Oliveira e Silva, A. (2011). "Tradução e adaptação semântica da compulsive buying scale Para o português brasileiro". *Jornal Brasileiro De Psiquiatria*, Vol. 60 No. 3, 176-181.
- Limbu, Y. B. (2017). Credit card knowledge, social motivation, and credit card misuse among college students: Examining the information-motivation-behavioral skills model. *International Journal of Bank Marketing*, 35(5), 842-856.
- Lo, H. Y. & Harvey, N. (2011). Shopping without pain: Compulsive buying and the effects of credit card availability in Europe and the Far East. *Journal of Economic Psychology*, 32(1), 79-92.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. (2008). Planning and financial literacy ; How do women fare? NBER Working Paper No. 13750.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1): 5-44.

- Maraz, A., Griffiths, M. D. & Demetrovics, Z. (2016). The prevalence of compulsive buying: A meta-analysis. *Addiction*, 111(3), 408-419.
- Mathai, S. T. & Shanthaamani, V. (2016). Materialism: Its Impact on Impulse Buying Behaviour among the Retail Customers of Cochin. *International Journal of Management Research and Reviews*, 6(5), 647-658.
- Mowen, J. & Minor, M. (2002). *Consumer behavior*. Upper Saddle River : Prentice Hall. Inc.
- Mumtaz, M. Z., & Smith, Z. A. (2021). The behavior of household finance on demographic characteristics in Pakistan. *Economic Research-Ekonomiska Istraživanja*, 34(1), 1409-1427.
- Nas, Y. & Özkoç, H. (2017). Borçlanmayı Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Fethiye Örneği . *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* , 13 (2) , 311-330 . DOI: 10.17130/ijmeb.2017228686
- Nye, P. & Hillyard, C. (2013). Personal Financial Behavior : The Influence of Quantitative Literacy and Material Values Personal Financial Behavior : The Influence of Quantitative Literacy and. *Numeracy*, 6(1): Article 3.
- OECD (2016), "OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies", OECD, Paris, www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf
- Omar, N. A., Rahim, R. A., Wel, C. A. C. & Alam, S. S. (2014). Compulsive buying and credit card misuse among credit card holders: The roles of self-esteem, materialism, impulsive buying and budget constraint. *Intangible Capital*, 10(1), 52-74.
- Otero-López, J. M., Santiago, M. J. & Castro, M. C. (2021). Big Five Personality Traits, Coping Strategies and Compulsive Buying in Spanish University Students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2), 821.
- Özkoç, H., & Üçdoğruk, Ş. (2008). Hanenin borçlanma tercihinin nested logit model ile belirlenmesi. *İktisat İşletme ve Finans*, 23(268), 35-61.
- Pham, T., Yap, K. & Dowling, N. (2012). The impact of financial management practices and financial attitudes on the relationship between materialism and compulsive buying. *Journal of Economic Psychology*, 461-470.
- Podoshen, J. S. & Andrzejewski, S. A. (2012). An examination of the relationships between materialism, conspicuous consumption, impulse buying, and brand loyalty. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 20(3), 319-334.
- Richins, M. L. & Scott, D. (1992). "A Consumer Values Orientation for Materialism and its Measurement: Scale Development And Validation", *Journal of Consumer Research*, Vol.19, No:3, 303- 316.
- Sabri, M. F. & Tze Juen, T. (2014). The Influence of Financial Literacy, Saving Behaviour, and Financial Management on Retirement Confidence among Women Working in the Malaysian Public Sector. *Asian Social Science*, 10(14): 40–51.

- Sari, M. P. & Suyasa, P. T. (2017). Materialistic Value and Credit Card Usage as Predictors of Compulsive Clothing Buying among Young Adult Women. *Makara Hubs-Asia*, 21(2), 83-91.
- Stone, D. N., Wier, B. & Bryant, S. M. (2008). Reducing materialism through financial literacy. *The CPA Journal*, 78(2), 12-14.
- Şentuna, B. & Çakı, F. (2020). Balıkesir Örneğinde Bir Ölçek Geliştirme Çalışması: Yerli Sosyal Sermaye Ölçeği (YSSÖ) . *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 9 (3) , 2039-2061 .
- Tagle, J.R.(2006), "Borrowing in Developing Countries: Who can Access Credit and at What Cost?", www.econ.cam.ac.uk
- Taicharoen, Y., Ariyapruhya, K. & Chucherd, T. (2004). Rising Thai Household debt: Assessing risks and policy implications (No. 2004-01). Monetary Policy Group, Bank of Thailand.
- Taşdöken, Ö. & Kahyaoğlu, H. (2022). Davranışsal Makroekonomi Çerçevesinde Hane Halkı Borçluluk Düzeyinin Analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 156-174.
- Tatzel, M. (2002). Money worlds and well-being: an integration of money dispositions, materialism and price- related behavior. *Journal of Economic Psychology*, 103-126.
- Temizel, F. & Fatih B. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.
- Tetik, N. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi: İnönü Üniversitesi Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2755-2774.
- Tokgöz, E. (2019). Hedonik Ve Faydacı Tüketimin Dürtüsel Ve Kompulsif Satın Alma Üzerinde Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 93-108.
- Toth, J.I. & Arvai, Z. (2001). Liquidity constraints and consumer impatience. Economics Department, NBH Working Paper, No: 2.
- Zachary Finney, R. & Finney, T. G. (2018). How Does Financial Literacy Impact Attitude Toward Student Loan Providers? *Services Marketing Quarterly*, 1-15.